



(כב) תַחַת עֶבֶד כִּי יִמְלוֹךְ וְנָבַל כִּי יִשְׁבַּע לָחֶם: (כג) תַּחַת שְׁנוּאָה כִּי תִבְעַל וְשִׁפְחָה כִּי תִירֶשׁ גְּבֻרָתָהּ:

י. רש"י | משלי פרק ל, לא

תחת עבד - זה נבוכדנצר שהיה עבד למרודך בלאדן וכותב אגרותיו כדגרסי' בחולין: **ונבל כי ישבע לחם** - זה אחשוורוש שעשה משתה מאה ושמונים יום: **שנואה כי תבעל** - כנגד יון: **ושפחה כי תירש גבורתה** - זה עשו שהיה לו לעבוד ליעקב ונהפך הדברים:

יא. רבי אברהם אבן עזרא | צמאה נפשי

ראה לגבורת אמת. שפחה נואמת. לא כי בנג המת. ובני החי:

יב. תהלים | פרק פג

(א) שִׁיר מְזֻמָּר לְאֶסָף: (ב) אֱלֹהִים אֵל דָּמִי לָךְ אֵל תִּחַרְשׁ וְאֵל תִּשְׁקֹט אֵל: (ג) כִּי הִנֵּה אוֹיְבֶיךָ יִהְיִימוּ וּמְשַׁנְאֶיךָ יִשְׂאוּ רֹאשׁ: (ד) **עַל עִמָּךְ יַעֲרִימוּ סוּד וְיִתְעַצּוּ עַל צַמּוּנֶיךָ**: (ה) אָמְרוּ לָכֵן וְנִכְחָדִים מִגּוֹי וְלֹא יִזְכָּר שֵׁם יִשְׂרָאֵל עוֹד: (ו) כִּי נִוְעָצוּ לִב יַחְדוֹ עֲלֶיךָ בְּרִית יְכַרְתּוּ: (ז) אֱהָלֵי אֲדוֹם וְיִשְׁמְעֵאלִים מוֹאֵב וְהַגְּרִים: ... (י) אֱלֹהֵי שִׁיתָמוּ כְּגִלְגַּל פִּקֵּשׁ לִפְנֵי רֹחַ: (טו) כָּאֵשׁ תִּבְעַר יַעַר וְכִלְהֵבָה תִּלְהַט הָרִים: (טז) כִּן תִּרְדָּפֶם בְּסַעֲרָךְ וּבְסוּפְתָךְ תִּבְהַלֵּם: (יז) מֵלֵא פְנֵיהֶם קִלּוֹן וַיִּבְקְשׁוּ שְׁמֶךָ ה': (יח) יִבְשׂוּ וַיִּבְהַלּוּ עֲדֵי עַד וַיִּחְפְּרוּ וַיֵּאבְדוּ: (יט) וַיִּדְעוּ כִּי אַתָּה שְׁמֶךָ ה' לְבַדָּךְ עֲלִיּוֹן עַל כָּל הָאָרֶץ:

יג. תהלים | פרק קלז

(א) עַל נְהָרוֹת בְּבֶל שֵׁם יִשְׁבְּנוּ גַם בְּכִינוּ בְּזַכְרֵנוּ אֶת צִיּוֹן: ... (ז) זָכַר ה' לְבָנֵי אֲדוֹם אֶת יוֹם יְרוּשָׁלַם הָאֲמֹרִים עָרוֹ עָרוֹ עַד הַיּוֹם הַזֶּה:

יד. שמות רבה | פרשת תרומה פרשה לה סימן ה

אבל ברזל אין כתיב כאן לא במקדש ולא במשכן למה שנמשל בו אדום שהחריבו בהמ"ק ללמדך שמכל המלכויות יקבל הקדוש ברוך הוא דורון לעתיד לבא חוץ מאדום, והרי בכל אף היא החריבה אותו אלא על שלא קעקעה אותו אבל אדום מה כתיב בה (תהלים קלז) האומרים ערו ערו עד היסוד בה עד עכשיו היסוד בה, לפיכך לא נכתב ברזל במשכן ובמקדש שמשולין בו אדום

טו. רמב"ם | בית הבחירה פרק ד

א. אבן היתה בקדש הקדשים במערבו שעליה היה הארון מונח, ולפניו צנצנת המן ומטה אהרן, ובעת שבנה שלמה את הבית וידע שסופו ליחרב בנה בו מקום לגנוז בו הארון **למטה במטמוניות עמוקות ועקלקלות** ויאשיהו המלך צוה וגנוז במקום שבנה שלמה שנאמר ויאמר ללויים המבינים לכל ישראל הקדושים ליי' תנו את ארון הקדש בבית אשר בנה שלמה בן דויד מלך ישראל אין לכם משא בכתף עתה עבדו את יי' אלהיכם וגו', וגנוז עמו מטה אהרן והצנצנת ושמן המשחה וכל אלו לא חזרו בבית שני,

טז. יומא נג ע"ב

דתניא, רבי אליעזר אומר: ארון גלה לבבל, שנאמר ולתשובת השנה שלח המלך נבוכדנאצר ויבאהו בבבלה עם כלי חמדת בית ה'. רבי שמעון בן יוחאי אומר: ארון גלה לבבל, שנאמר לא יותר דבר אמר ה' - אלו עשרת הדברות שבו. רבי יהודה (בן לקיש) אומר: ארון במקומו נגנו, שנאמר ויראו ראשי הבדים מן הקדש על פני הדביר ולא יראו החוצה ויהיו שם עד היום הזה.

מאבק אדום וישמעאל בהר הבית

א. בראשית רבה | בראשית פרשה ב סימן ד

ר"ש בן לקיש פתר קריא בגליות, והארץ היתה תהו זה גלות בבל שנאמר (ירמיה ד) ראיתי את הארץ והנה תהו, ובהו זה גלות מדי (אסתר ו) ויבהילו להביא את המן, וחושך זה גלות יון שהחשיכה עיניהם של ישראל בגזירותיהן, שהיתה אומרת להם, כתבו על קרן השור שאין לכם חלק באלהי ישראל, על פני תהום זה גלות ממלכת הרשעה שאין להם חקר כמו התהום מה התהום הזה אין לו חקר אף הרשעים כן, ורוח אלהים מרחפת זה רוחו של מלך המשיח, היאך מה דאת אמר (ישעיה יא) ונחה עליו רוח ה'...

ב. דניאל | פרק ב

(לט) וּבְתַרְךָ תִּקּוּם מְלֹכֵי אַחֲרֵי אַרְעָא אַרְעַ מְנַן וּמְלֹכֵי תְּלִיתִיא תְּלִיתְתָּא אַחֲרֵי דִּי נְחֻשָׂא דִּי תִשְׁלַט בְּכָל אַרְעָא:

אבן עזרא ...ומלכו רביעאה זאת היא מלכות ישמעאל שפשטה בעולם כי שבו לתורתם כל פרס ומדי ושבא וסבא ומצרים ואפריקי ורבים מהודו ורובי מלכות כוש:

ג. רמב"ן | ספר הגאולה שער שלישי עמ' רלח

ורבי אברהם נשתבש בזה והכניס בזה מלכות ישמעאל כי נפל פחדם עליו וטען איך לא תמנה מלכות גדולה ועצומה כמוה.

ד. זוהר כרך ב (שמות) | פרשת שמות דף יז עמוד א

ושפחה כי תירש גבירתה דא הגר דאולידת לישמעאל שעשה כמה רעות לישראל ושלט בהם ועינה אותם בכל מיני ענויין וגזר עליהם כמה שמדות ועד היום הם שולטים עליהם ואינם מניחים להם לעמוד בדתם **ואין לך גלות קשה לישראל כמו גלות ישמעאל.**

ה. רמב"ם | איגרת תימן

ואתם, אחינו, ידוע לכם שהקדוש ברוך הוא הפילנו במהמרות עונותינו בתוך אומה זו, שהיא **אומת ישמעאל, שרעתם חזקה עלינו**, והם מתחכמים להרע ולמאוס אותנו כמו שגזר עלינו יתברך: "ואויבינו פלילים", ושלא תעמוד על ישראל אומה יותר אויבת ממנה ולא אומה שהרעה בתכלית הרעה לדלדל אותנו ולהקטין אותנו ולמאוס אותנו כמוהם ... ועם כל זה לא נוכל להנצל מרב רעתם ופחזותם בכל זמן, וכל זמן שאנו רודפים שלומם הם רודפים אחרינו בחרום ובמלחמה, כמו שאמר דוד המלך עליו השלום (תהלים ק"כ ז): "אני שלום וכי אדבר המה למלחמה".

ו. ילקוט שמעוני | פרשת לך לך, רמז עו

ר' אליעזר אומר הראה הקדוש ברוך הוא לאברהם אבינו בברית בין הבתרים ארבע מלכויות מושלן וא ובדן שנא' ויאמר אליו קחה לי **עגלה משלשת** [ט"ו, ט] זו **מלכות אדום** שהיא כעגלה דשה, עז משלשת - זו מלכות יון שנא' וצפיר העזים הגדיל עד מאד, ואיל משלש - זו מלכות מדי ופרס שנא' האיל אשר ראית בעל הקרנים, **ותור** - **אלו בני ישמעאל** תור לשון ארמית שור תור אי לארץ כשיצמד שור זכר עם הנקבה, **יפתחו וישדדו את כל העמקים.**

ז. בראשית | פרק כח

(ט) וַיִּלְךָ עֶשָׂו אֶל יִשְׁמָעֵאל וַיִּקַּח אֶת מַחְלַת בֵּית יִשְׁמָעֵאל בֶּן אַבְרָהָם אַחֻת נְבִיטוֹת עַל נַפְשׁוֹ לֹא לְאִשָּׁה:



יז. לחם שמים | הלכות בית הבחירה פרק ד הלכה א

ויאשיה צוה וגנוז. נראה לענ"ד דבר נאה במה שהביא רבינו דברים אלו כאן שנראה לכאורה שאין נפקותא מזה לענין דינא, וידוע שכל דבריו להלכה אמורים אי הילכתא למשיחא או לזמן הזה, ודברים שאין יוצא מהן דין מהדינים ולא מוסר והנהגה וידיעה הצריכה אין מדרכו ז"ל להטפל בהם בחיבור זה, כל שכן שהדבר במחלוקת שנוי ורבינו הכריע כדברי האחד, הלא לא דבר רק הוא, אלא שאיזה צורך הביאו לכך:

ולכן לבי אומר לי שצורך גדול יש לרבינו בדבר זה לפי שיטתו שתפס לו לקמן בפ"ו מהל' הללו שאנו עסוקין בהן שקדושת הבית לא בטלה, וראוי להקריב בו עתה, וכן הנכנס לשם חייב עליו כרת, שלא כדברי ראב"ד החולק שם. ונראה שאותן הדינים שהביא רבינו בהל' ביאת המקדש גם לזמן הזה שנאם ולא משום הילכתא למשיחא לחוד אלא משום דס"ל כדאמרן דקדושת הבית לא בטלה, ומשמע לי דסבר רבינו דהך מילתא דקדושת הבית לא בטלה אזלא כמאן דס"ל ארון במקומו גנוז, דאי למ"ד ארון גלה לבבל גם קדושת הבית בטלה ע"י כך

יח. פסחים קיח ע"ב

אמר רבי שמעון בן לקיש: מאי דכתיב מושיבי עקרת הבית, אמרה כנסת ישראל לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם, שמוני בניך כחולדה זו הדרה בעיקרי בתיים.

רש"י שמוני בניך - מרוב חטאותם בגלות. כחולדה זו שדרה בעיקרי בתיים - והיינו עקרת הבית.

יט. במדבר רבה | פרשת במדבר פרשה ד סימן יג

רבי נתן אומר חביב מעשה הארון ככסא הכבוד של מעלה שנא' (שמות טו) מכון לשבתך פעלת שהמקדש מכון כנגד בית המקדש והארון כנגד הכסא.

כ. יומא נד ע"א

אמר רב נחמן בר יצחק, אף אנן נמי תנינא: מעשה בכהן אחד שהיה מתעסק, וראה רצפה משונה מחברותיה, ובא והודיע את חבריו, ולא הספיק לגמור את הדבר עד שיצתה נשמתו, וידעו ביחוד ששם ארון גנוז.

כא. ברכות נח ע"א

והנצח - זו ירושלים, וההוד - זו בית המקדש.

כב. עין איה | ברכות נח.

העוז הלאומי של המלוכה מקושר עם ירושלים, ששם ישבו כסאות לבית דוד, החוסן הלאומי הישראלי פוגש בדרכו מכשולים רבים, ובדואי עוד יפגוש בעתיד, אך את כולם ינצח, בעוז ה' ויעמוד לנצח.

נבדל מזה הוא רוח ה' אשר על ישראל, שהוא עתיד להיות לאור עולם, בו אין תכונת הפגישה של ההתנגשות להתפשט בכוחו, כי לא נצטוונו לשאת חרב ומלחמה ולקרא בשם ה' לעמים לא ידעוהו. כי אם כאשר יגדל שם ישראל, ועמים רבים יראו את ההוד והתפארת והקדושה, ושלוש העולמים הנמשך מהוד דעות נשגבות כאלה, שבהם רפודה קדושתן של ישראל, בלא פגישה של התנגשות ובלא התגברות, ירצו לבקש את ה' אלקי ישראל. א"כ ביהמ"ק, מקום האורה, לא בנצח יתגבר, לא בהוראת ניצוח, המורה התגברות של פגישה של התנגדות, כי אם בהוד הנתון עליו, ברוח החן והקדושה, לפניו יכרעו איים, ועמים רבים יבקשו פני ה' בה ציון, **עפ"י תביעה הבאה מהכרה פנימית מצדם**, שזהו ערך פעולת ההוד, כהוד מלכות הנתון על מלך רב צדק ואביר חכמה, שמאבהה ורוממות נפש ירצו הכל להכנס תחת דגלו. וההוד זה ביהמ"ק.

כג. גר"א | שיר השירים ב, ז פירוש ע"ד הנסתר

ואח"כ בא המשיח, אלא שמוזהרין שלא ידחקו את הקץ וכו', אלא שמושבעין שלא יצא מאליהן לבנות את בית המקדש, שושנה דלעילא עד שיבא.

כד. הנצי"ב | הרחב דבר, ויקרא כו, לא

... אבל בזמן שחרב הבית, אפי' מזבח קיים, אי אפשר להקריב שום קרבן שהוא לריח ניחוח, **עד שיהיה הערה מן שמים ורשיון מאומות העולם לבנות את ביהמ"ק**, אז אפי' בבניין המזבח לבד יהא אפשר להקריב קרבן, שאז סרה הקללה של 'והשימותי את מקדשיכם', וממילא סרה הקללה ולא אריח.

כה. הרב צבי יהודה | לנתיבות ישראל א, "מאחר כתלנו"

עומדת היא מצבת חיים זו בפני הר החמדה, ואסירי תקוה, חלושי גולה וצופי גאולה, עומדים הבנים ומתדפקים על מסך האורה. מיחלים להטהרם מטומאת גלותם ומגעולי אויר ארצות העמים, בהגלות האור הבהיר, בקום החיים השלמים, בהבנות העולם המלא עם השם המלא, אשר אך אז ימלאם לבם תשאים נפשם ותכשירם רוחם, **וכל הגוים יביאום אז לעלות ההרה ולבא אל המקום פנימה** בהנשא פתחי עולם להדר מלך הכבוד, חי העולמים, אשר ימלא את כל הארץ.

כו. רמב"ן | ספר הגאולה, עמוד רלח

ודע כי אנחנו הסומכים על דעת רבותנו ז"ל חושבים כי אנו היום בגלות אדום ושאינו לנו עמידה ממנה עד בא המשיח כאשר אמר אבינו הזקן והיה כאשר תריד וכן אנו דורשים אמלאה החרבה ומקרא מלא אצלנו ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשיו והיתה לד' המלוכה אבל עיקר הכוונה בזה כי האדומים הם היו הטועים ראשונה אחרי האיש שטען שהוא משיח וטענו עליו גם באלוהות והם באו ארץ אדום ופשטה טעותם עד רומי הקרובה להם ונתבססה שם בימי קוסטנטין המלך על (ידי) רומי האדומי אשר יסד להם תחבולות ממשלת כומר רומה ואמונתם בו והסיבה והשורש עיקר כל דבר ולכן תחשב רומי ואדום מלכות אחת אף-על-פי שהם אומות שונות ... בארו כי רומי באטליא של יון וכי יש בה מן האדומים עם רב ועל כן נקראת בת אדום כאשר פרשנו.

כז. בראשית | פרק ג

(י) וַיִּבְאוּ עַד גֵּרֶן הָאֶטֶד אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן וַיִּסְפְּדוּ שָׁם מִסְפַּד גָּדוֹל וַיִּכְבְּדוּ מֶלֶךְ וַיַּעַשׂ לְאֲבִיו אֲבָל שִׁבְעַת יָמִים:

כח. סוטה יג ע"א

דכתיב: ויבאו עד גורן האטד, וכי גורן יש לו לאטד? א"ר אבהו: מלמד, שהקיפוהו כתרים לארונו של יעקב כגורן זה שמקיפים לו אטד, שבאו בני עשו ובני ישמעאל ובני קטורה. תנא: כולם למלחמה באו, כיון שראו כתרו של יוסף תלוי בארונו של יעקב, נטלו כולן כתריהן ותלאום בארונו של יעקב. תנא: שלשים וששה כתרים נטלו בארונו של יעקב.

רש"י שלשים וששה כתרים - י"ב נשיאים דישמעאל וכ"ג אלופים נמנו בעשו וא"ת כ"ה הן תימן וקנו נמנו ב' פעמים וא"ת קרח נמנה ב' פעמים שני קרח הן אחד מבני אליפז ואחד מבני אהליבמה ומ"מ ל"ה הן וכתרו של יוסף הרי ל"ו.

כט. רבינו בחיי | בראשית כח, ו

וכשם שמצינו ששרו של עשו הסכים על הברכות, שנאמר: (בראשית לב, ל) "ויברך אותו שם", כן בזמן הגאולה עתידים מלכי הגוים שיסכימו בברכותינו, הוא שהבטיחנו הנביא: (ישעיה מט, כג) "והיו מלכים אומניך ושרותיהם מיניקותיך אפים ארץ ישתחוו לך ועפר רגליך ילחכו וידעת כי אני ה' אשר לא יבושו קוי".